

HISTÒRIA DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Codi 20718

1r.curs / 2on. Semestre.

Llicenciatura de Periodisme

Curs 1996-97

Prof. Ramon Sala

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA

Proposar els elements fonamentals i bàsics per a situar i analitzar els problemes plantejats pels mitjans de comunicació social com a fenòmens autònoms, generadors de dinàmiques socials, econòmiques o psicològiques, i també com a mitjans de comunicació que són el producte de la història econòmica i social en la que es desenvolupen. És a dir, com a mitjans que reflecteixen la seva època tant com la marquen.

TEMARI

TEMA I : INTRODUCCIÓ. CONSIDERACIONS TEÒRIQUES SOBRE LA HISTÒRIA DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ.

- Objecte, aportacions i límits de la història dels mitjans de comunicació
- La qüestió de les tècniques i dels usos dels mitjans.
Convergència de la història i de les ciències socials.
- Determinació històrica dels mitjans de comunicació social.
- Contemporaneïtat de la història i científicitat de la mateixa. La reconstrucció del passat.
- Fons documentals. La premsa i altres mitjans de comunicació com a fonts de la història.

TEMA II: CAP A LA "REVOLUCIÓ DE LES COMUNICACIONS": L'IMPRÈS; LA MÀQUINA DE VAPOR; LA INDUSTRIALITACIÓ; VIES DE COMUNICACIÓ

I MITJANS DE TRANSPORT, ETC.

- Efectes acumulatius de la impremta.
- El vapor element clau de ruptura entre el passat i el futur.
- Pes de la indústria i del comerç des de finals del segle XVIII
- Premisses socio-econòmiques, polítiques i culturals de la revolució industrial: beneficis i cost social de la revolució industrial.
- L'evolució i influència de les vies de comunicació i dels mitjans de transport.
- El sistema de carreteres : transformació radical en el segle XIX.

TEMA III: ELS SERVEIS POSTALS : LA MÉS ANTIGA I MÉS GRAN INSTITUCIÓ COMUNICATIVA DEL MÓN ; DEL TRANSPORT MATERIAL DELS MISSATGES AL TRANSPORT DELS SIGNES.

- Serveis postals: naixement. Vinculació amb les estructures polítiques.
- Segle XVIII : desenvolupament del gènere epistolar. Il.luminisme i correspondència. Els Estats absolutistes i la correspondència: censura i control.
- Rowland Hill, Anglaterra i la transmissió de la correspondència: el segell de correus. L'aparició de la targeta postal
- El correu electrònic i altres qüestions actuals. L'era del fax.

TEMA IV: EL TELÈGRAF ÒPTIC. LA INTERNACIONALITZACIÓ DEL MERCAT. EL TELÈGRAF ELÈCTRIC I LES XARXES CABLEGRÀFIQUES INTERCONTINENTALS.

- Telègraf òptic. Del transport de la matèria al transport de signes.

- Transmissió òptica dels missatges i l'organització dels Estats moderns.
- L'intervencionisme estatal sobre les comunicacions.
- El telègraf elèctric i el seu impacte sobre la premsa.
- La controvèrsia entre comunicació d'estat i comunicació de mercat.
- La internacionalització del mercat. Les xarxes cablegràfiques intercontinentals.

TEMA V: FENÒMENS COMUNICATIUS I EXPRESSIUS DEL SEGLE XIX MITJANÇANT IMATGES I LA SEVA INCIDÈNCIA SOCIAL. LA IMATGE EN MOVIMENT.

- Naixement i desenvolupament de l'autèntic primer mass media visual: els panorames La seva perpetuació en el cinema, l'Imax i en l'Omnimax.
- La cambra fosca, el daguerrotip i la fotografia moderna.
- L'art de les projeccions: la llanterna màgica, fantasmagories i trucs macabres
- Cap a la consecució de la imatge en moviment (1851-1895): Plateau: El phenakistiscopi. El praxinoscopi d'Émile Reynaud.
- Presentació del kinetoscopi d'Edison i del cinematògraf dels Germans Lumière.

TEMA VI: EL TELEFON COM A INSTRUMENT DE CIVILITZACIÓ I MULTIPLICADOR DE L'EFICÀCIA SOCIAL.

- El telèfon com a instrument ràpid de civilització.
- El telèfon en l'àmbit de la comunicació privada.
- La progressiva implantació comercial del telèfon. Mercats bursaris.
- Contribució al sentiment de vida comunitària en l'àmbit rural
- El telèfon i les noves tecnologies. Convergència dels mitjans.

TEMA VII: CONSERVACIÓ I GRAVACIÓ DEL SO. EL FONÒGRAF: PRIMER MERCAT DE MASSES D'UNA MÀQUINA DE COMUNICAR

- La introducció del fonògraf i la seva relació amb les transformacions de l'espai privat.
- El fonògraf: el primer mitjà de comunicació destinat al entreteniment en l'espai domèstic.
- El fonògraf: primer mercat de masses d'una màquina de comunicar
- La família victoriana: del piano al fonògraf.
- El gramòfon .Els cilindres preenregistrats i la comercialització massiva del disc
- El magnetofon, el minidisc. Cap al multimedia.

TEMA VIII: L'ERA DE LA RADIO : LES GUERRES MUNDIALS I L'ENTREGUERRES. EL NOU ORDRE COMUNICATIU.

- Descobriment: Marconi. Les ones electromagnètiques, Hertz i James C. Maxwell
- La implantació de la ràdio i efectes sobre altres mitjans: la premsa, etc.
- Les ràdios públiques europees i la seva relació amb els sistemes polítics imperants. El model pioner de la BBC.
- Les primeres xarxes radiofòniques de cobriment nacional en els anys 20.
- El *New Deal* i la seva tribuna radiofònica. Roosevelt, la primera estrella de la radio.
- Influència del mitjà radiofònic en l'evolució de les pràctiques electorals.
- El periodisme radiofònic actual.

TEMA IX: L'ERA DE LA TELEVISIÓ I DE LA INFORMÀTICA. EL CREIXENT PES DE LA COMUNICACIÓ EN L'ECONOMIA DELS PAÏSOS INDUSTRIALITZATS.

- Les noves tecnologies del quotidià. La contribució de la televisió al desenvolupament de la societat de la informació.
- Les primeres transmissions experimentals a Anglaterra i E.E.U.U. El parèntesi de la IIª Guerra Mundial i l'inici de les primeres emissions regulars
- Televisió pública i televisió comercial. Concurrencia i coexistència
- La CNN i la informació sense fronteres. El debat sobre la pluralitat, la credibilitat i la independència informatives.
- Cadenes generalistes i cadenes especialitzades. Fragmentació de l'audiència.
- La televisió de pagament i la nova financiació del espectador.

TEMA X . L'ANOMENADA CIVILITZACIÓ DE LA COMUNICACIÓ. LES XARXES INFORMÀTIQUES. DESMATERIALITZACIÓ I COMUNICACIÓ INDIVIDUAL.

- Les xarxes comunicatives: expressió del domini del camp d'aplicació de les comunicacions electròniques.
- El sistema urbà planetari.
- La societat cablejada i les seves limitacions i resistències.
- Els mons virtuals i els seus efectes sobre la nostre experiència del real.
- L'impacte de la informàtica en l'evolució de les tècniques de la comunicació: la codificació numérica d'imatges, sons i dades.

BIBLIOGRAFIA

BRETON, Philippe y Serge PROULX: La explosión de la comunicación, Civilización Ediciones, Barcelona, 1989.

FLICHY, Patrice: Una historia de la comunicación moderna, Ediciones G.Gili, Barcelona, 1993.

GIOVANNINI, Giovanni: Del pedernal al silicio. Historia de los medios de comunicación masiva, Eudeba, Buenos Aires, 1987.

MATTELART, Armand: La comunicación-mundo. Historia de las ideas y de las estrategias, Fundesco, Madrid, 1993.

MATTELART, Armand: La invención de la comunicación. Ed. Bosch, Barcelona, 1995.

McLUHAN, Marshall: La comprensión de los medios como las extensiones del hombre, Ed. Diana, México D.F., 1971.

PIZARROSO QUINTERO, Alejandro: Historia de la propaganda, EUEDEMA,

Madrid, 1990.

POSTMAN, Neil: Divertim-nos fins a morir, Llibres de l'índex, Badalona, 1990.

TIMOTEO ÁLVAREZ, Jesús: Historia y modelos de la comunicación en el

siglo XX. El nuevo orden informativo, Editorial Ariel, Barcelona, 1987.

VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel: Historia y comunicación social, Alianza Editorial, Madrid, 1985.

WEILL, Georges: El periódico. Orígenes, función y evolución de la prensa periódica, UTEHA, México D.F., 1962.

WIENER, Norbert, Cibernética i societat, Edicions 62, Barcelona, 1965.

WILLIAMS, Raymond (Ed.): Historia de la comunicación. Del lenguaje a la escritura (Vol. 1), y Historia de la comunicación. De la imprenta a nuestros días (Vol. 2), Bosch Casa Editorial, Barcelona, 1992

Durant el curs el professor proporcionarà bibliografia més específica sobre els

temes que es vagin exposant a classe. Aquesta bibliografia s'acompanyarà, fonamentalment, de textos reunits en dossiers sobre l'estat passat i present de la comunicació social i les seves més significatives transformacions. Aquests materials orals i escrits s'acompanyaran de materials videogràfics sobre els diversos temes.

MÈTODE D'AVAUACIÓ

Un examen a final del semestre en el que es valorarà especialment els coneixements fonamentats del temes exposats, així com les aportacions personals a la comprensió de les grans tendències de la comunicació contemporània.

Josep Lluís GDM

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Periodisme
de Ciències de la Comunicació